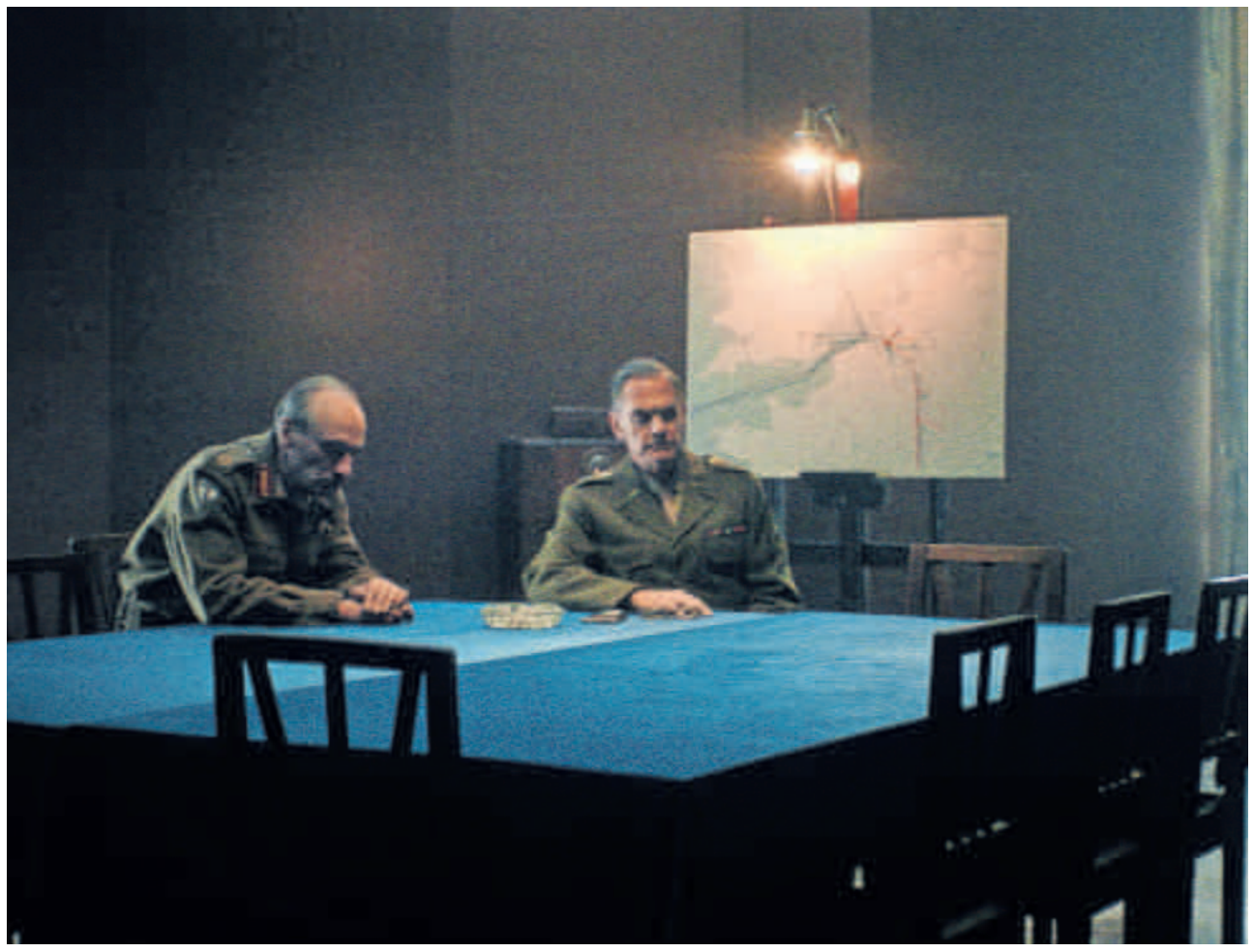
Nieuwe film over de Slag om de Schelde

‘Waarom kent de rest van de wereld dit verhaal niet?’

Vier jaar geleden was *De Slag om de Schelde* een enorm succes. De speelfilm trok 85 miljoen kijkers, mede doordat die via Netflix wereldwijd was te zien. Toch bleef het grote verhaal van de dramatische bevrijding van Zeeland en West-Brabant onderbelicht.

Rolf Bosboom
Vlissingen

Scène met de Britse generaal en later veldmaarschalk Bernard Montgomery en de Amerikaanse opperbevelhebber Dwight Eisenhower in *Het grote offensief*. FOTO DARK ALLEY PICTURES

Voor de nieuwe film *Het grote offensief* verdiepte scenarioschrijver Maarten van der Duin zich intensief in de Slag om de Schelde. Hij viel van de ene verbazing in de andere. „Ik had werkelijk géén idee hiervan.”

„Neem de landing op Westkapelle”, zegt Van der Duin. „Die wordt gezien als een tweede D-Day. Maar anders dan in Normandië gebeurde het op klaarlichte dag en waren de Duitsers volledig voorbereid. Als je leest wat er toen is gebeurd, dan zakt je mond open. Het was een slachting, een bloedbad van jewelste. De wanhoop bij de geallieerde soldaten was enorm. Het was alsof ze de hel in voeren.”

In opdracht van Stichting 80 jaar Vrijheid Zeeland is nu *Het grote offensief* gemaakt, een docudrama dat het ‘echte’ verhaal over de dramatische bevrijding vertelt. In Vlissingen wordt vanavond een eerste versie vertoond tijdens een ‘exclusieve voorpremière’.

Van der Duin, onder meer bekend van *Het verhaal van Nederland*, schreef het scenario. Hij verdiepte zich anderhalf jaar lang intensief in de Slag om de Schelde. „Er ging een wereld voor me open. Ik ben opgegroeid in Oosterhout, dus om de hoek bij Zeeland, maar ik had werkelijk géén idee. Het is eigenlijk onbestaanbaar dat dit verhaal niet eerder uitgebreid verteld en getoond is aan de rest van Nederland en van de wereld.”

Aanvoerroute

De Slag om de Schelde, in oktober en november 1944, was een van de grootste en bloederigste oorlogsoperaties op Nederlands grondgebied. Het doel was de Westerschelde op de Duitsers te veroveren. Dat was voor de geallieerden noodzakelijk om een aanvoerroute via het al bevrijde Antwerpen te hebben. „Strategisch gezien was de Slag om de Schelde de allerbelangrijkste slag”, zegt Van der Duin. „Naar mijn mening belangrijker dan de Slag om Arnhem en het Ardennenoffensief.”

Dat verhaal móet verteld worden, vindt hij. Maar hoe doe je dat in een film van pakweg twee uur? „Dit is echt het moeilijkste wat ik ooit heb gedaan. Je kunt hier met gemak een 52-delige televisieserie van maken. Er is zo verschrikkelijk veel gebeurd. De Slag om de Schelde bestaat uit een heleboel operaties die deels gelijktijdig plaatsvonden en elkaar ook soms overlapten. Het is enorm complex.”

Strategisch gezien was de Slag om de Schelde de allerbelangrijkste slag
– Maarten van der Duin, scenarioschrijver

Van der Duin besloot het verhaal vooral te vertellen vanuit de bevelhebbers: de Britse generaal en veldmaarschalk Bernard Montgomery en de Amerikaanse opperbevelhebber Dwight Eisenhower. „Ik wilde weten: wie was er verantwoordelijk voor de beslissingen? Hoe zijn die tot stand gekomen? Toen begonnen voor mij dingen op hun plaats te vallen.”

De Britten hadden al begin september Antwerpen ingenomen. In plaats van door te pakken en meteen ook het zuidwesten van Nederland te bevrijden, koos Montgomery - tegen de zin van Eisenhower - ervoor om in één keer door te stoten naar Duitsland via Operatie Market Garden. Bij de Slag om Arnhem ging het faliekant mis.

De Canadezen kregen daarna de opdracht om alsnog de Westerschelde te veroveren. Als dat meteen was gebeurd, was de oorlog waarschijnlijk al eind 1944 beëindigd, zegt Van der Duin. „Het geeft een heel wrang gevoel als je ziet wat er in Zeeland gebeurd is, als gevolg van die beslissingen.”

Zondebok

Historici schuiven de schuld meestal in de schoenen van Montgomery. „Hij is ook een dankbare zondebok, want het was een onuitstaanbare man met wie heel moeilijk was samen te werken. Maar ik weiger te geloven dat zijn ijdelheid zijn blik heeft vertroebeld. Volgens mij was het een heel bewuste keuze van hem om zijn troepen niet te laten vastlopen in gevechten met de Duitsers in West-Brabant, maar dat over te laten aan de Canadezen en de Polen. Dat is een aanvechtbaar standpunt, maar ik denk dat ik gelijk heb.”

Er zijn ook mensen die kritisch kijken naar de rol van Eisenhower. „Daar is wel wat voor te zeggen. Hij bemoeide zich met de strijd, maar zat heel ver van het front. In die zin was hij geen echte veldheer.” Dat hij toch instemde met Market Garden, was voor Eisenhower een manier om Montgomery voor het blok te zetten, denkt Van der Duin. „Met als resultaat zeventienduizend slachtoffers. Het is wel ontluisterend om te zien dat enkele mensen een besluit kunnen nemen dat zulke vreselijke consequenties heeft.”

Het grote offensief combineert historische opnamen met speelfilmfragmenten, die onder meer in Terneuzen zijn opgenomen. Matthijs van Heijningen jr en Alain de Levita, het duo achter onder meer *De Slag om de Schelde* en *De Joodse Raad*, produceren de film. Victor Ponten (*Mocro Maffia*, *Rabat*) is de regisseur.

Doodsbang

Van der Duin wil vooral het menselijke verhaal laten zien. „Het beeld is altijd: de superieure bevrijders die het land binnenkomen, begroet door mensen met oranje vlaggetjes. Maar de Canadese soldaten vormden een leger dat op zijn laatste benen liep. Dat waren geen onoverwinnelijke bevrijders, maar heel kwetsbare mensen die doodsbang waren.”

„Ook hebben we oog voor de Duitse invalshoek. Dat verhaal wordt nooit graag verteld, omdat zij de verliezers zijn van de oorlog. Maar de evacuatie van vrijwel het hele leger via de Westerschelde, waardoor de Duitsers hun frontlinies konden herstellen, is toch wel formidabel. We hebben geprobeerd om weg te blijven van het stereotiepe denken van: dit zijn de goeden en dit zijn de slechten.”

Spannend

Het grote offensief draait vanaf 19 juni in de bioscopen. Later wordt de film als driedelige serie op tv uitgezonden. In Vlissingen is vandaag voor genodigden een eerste versie te zien, waaraan de afgelopen dagen nog met man en macht is gewerkt. „Het wordt heel spannend om voor het eerst alles achter elkaar te zien”, zegt Van der Duin. „Daarna gaan we bespreken wat wel en niet goed is en hoe we de puntjes op de i kunnen zetten.”

Opnamen voor *Het grote offensief* in Terneuzen, in februari van dit jaar. FOTO KELLY THANS